

*Малиха Марія Ігорівна, аспірант,
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (Луцьк)*

**РЕГІОНАЛЬНИЙ ЗРІЗ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНІЙ
УКРАЇНІ НА ПРИКЛАДІ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

У період політичних змін та реформування всієї системи державного управління та місцевого самоврядування набирає ваги питання щодо вдосконалення інституціональної системи регулювання міграційної політики. Питання міграції на регіональному рівні потребують належного теоретичного та прикладного дослідження, тому актуальним є детальний аналіз міграційних процесів на території Волинської області, методів політичного врегулювання наявних проблем, а також перспективи покращення системи контролю над потоками людських ресурсів у межах однієї територіальної одиниці.

Ескалація конфлікту на Сході з подальшим переростанням у стан війни посилила значення ефективної міграційної політики, яка, попри класичні та усталені завдання, повинна реагувати на нові потоки внутрішніх мігрантів – внутрішньо переміщених осіб – категорії населення, нової для України.

Метою дослідження виступає теоретичний аналіз наявної регіональної міграційної політики України та практичне її застосування у межах Волинської області.

У вирішенні проблем міграції стратегічне значення має формування та прийняття концептуальних засад державної міграційної політики. Державна міграційна політика повинна формуватися та прийматися відповідними державними органами як політичне рішення стратегічного значення в процесах суспільного розвитку. В Україні такими органами є Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України та Президент України, політичне рішення яких легітимне і закріплюється на законодавчому рівні. До процесу реалізації міграційної політики прямо чи опосередковано залучені Міністерство закордонних справ, Служба безпеки України, Прикордонна служба України, Міністерство внутрішніх справ, Міністерство соціальної політики, Міністерство економічного розвитку і торгівлі, органи місцевого самоврядування та Державна міграційна служба.

Міграційна політика – це, перш за все, вплив на міграційну поведінку, яка є одним з елементів соціальної поведінки, сукупністю дій чи вчинків, які логічно приводять до міграції населення. Будь-яка поведінка утворюється з набору стереотипів, що формуються неоднозначно, складно. Міграційна політика проводиться, перш за все, так, щоб впливати на умови, що формують міграційну поведінку. Міграційна поведінка зумовлена способом життя, реальною соціальною практикою, розподілом робочих місць, відмінностями в умовах життя населення [7]. Міграційна політика в широкому значенні слова повинна впливати на сукупність усіх факторів: стан сфери зайнятості, відмінності в умовах життя населення, спосіб життя населення, щоб через них впливати на міграційну поведінку людини. У вузькому значенні слова міграційна політика впливає тільки на механізм міграційного руху.

Регіональну міграційну політику доцільно розглядати як особливий інституційно і законодавчо оформлений вид діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, пов'язаний з системою суспільних відносин щодо контролю (відстеження, моніторингу) за міграційною ситуацією в межах відповідної територіальної суспільної системи, а також з територіальною організацією та регулюванням міграційної активності її мешканців. Метою регіональної міграційної політики повинно бути забезпечення належних умов демографічного, соціально-економічного, правового, соціокультурного розвитку регіонів шляхом регулювання кількісного та якісного складу, інтенсивності міграційних потоків (внутрішніх, зовнішніх, транзитних, транснаціональних) – загалом ефективного використання потенціалу територіальної міграційної системи [1, с. 116-117].

Державна регіональна політика є важливим елементом політики держави, спрямованої на посилення конкурентоспроможності економіки держави та її регіонів, підвищення рівня добробуту населення та сприяння інтегрованості її простору. На відміну від галузевих політик вона, перш за все, має орієнтуватися на просторовий ефект певних політичних дій і заходів, програм і бюджетів, служити певним фільтром, через який окремі види політики спрямовуються на конкретні території з метою досягнення позитивного ефекту та компліментарності заходів [6]. Міграційна політика не тільки посідає конкретне місце в системі державного регулювання міграційними процесами, а й перебуває в контексті соціальної політики в цілому. Міграційна політика за своєю суттю має територіально-диференційований характер. Вже одне те, що в різних місцевостях, об'єднаних за регіональним або типологічним принципом, існують різні міграційні проблеми, свідчить про те, що цілі міграційної політики та напрями їх досягнення різні.

Державна політика з регіонального розвитку і регулювання мобільності робочої сили полягає у стимулюванні переміщення працюючих з району з високим рівнем безробіття в райони, де є незадоволений попит на робочу силу. Визнаючи, що найбільш ефективною політику зайнятості робить її орієнтація на забезпечення максимальної мобільності робочої сили, уряди розвинутих країн сприяють створенню гнучкої системи професійного навчання, яка б готувала працівників відповідно до сучасних вимог і була б здатною швидко та ефективно перенавчати безробітних. Поширеною є практика дотацій держави у розмірі 50-80 % витрат, пов'язаних зі створенням центрів професійного навчання на підприємствах [2, с. 47].

За підсумками багаторічних міграційних процесів усі регіони України можна об'єднати у 7 географічно цілісних міграційних районів. Зокрема, Кримський, Південно-Східний міграційний регіон (Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Луганська, Миколаївська, Херсонська області), Середньоукраїнський міграційний регіон (Одеська, Кіровоградська, Полтавська та Сумська області), Галицько-Буковинський міграційний регіон (Івано-Франківська, Львівська, Тернопільська і Чернівецька області),

Закарпатський міграційний регіон, Столичний міграційний регіон, Північно-Західний міграційний регіон (Вінницька, Волинська, Житомирська, Київська /без м. Києва/, Рівненська, Хмельницька, Чернігівська області) [3].

Міграційні процеси на території Волинської області мають тривалу і складну історію. Упродовж найдавнішого періоду територія області піддавалася інтенсивному міграційному впливу зі сторони різних народів. Сучасний склад населення Волинської області значною мірою сформований міграціями населення у середині та другій половині ХХ ст. Зокрема, масові депортації місцевого населення у східні та північні регіони СРСР, обміни населенням із Польщею та Чехословаччиною після Другої світової війни, в результаті яких на території області сформувалася сучасна моноетнічна структура населення; масова еміграція із сільської місцевості у міста та за межі області протягом 1950-1980-х рр.; починаючи з 90-х рр. ХХ ст. спостерігається послаблення інтенсивності міграційних процесів, поява нових видів міграції та категорій мігрантів.

Провідну роль у формуванні сучасної міграційної ситуації у Волинській області відіграють суспільно-географічні фактори, насамперед економічні та соціальні. Помітну роль відіграють рівень зайнятості населення, рівень безробіття, введення житла в експлуатацію, коефіцієнт розлучуваності населення та деякі інші фактори. Міграційні процеси населення формуються під впливом сукупної дії великої групи факторів і є результуючою величиною рівня соціально-економічного розвитку території [5, с. 8].

Основним органом виконавчої влади, який займається питаннями міграційної політики, є Управління Державної міграційної служби у Волинській області, що виступає підрозділом Державної міграційної служби України – центрального органу виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України.

Управління Державної міграційної служби у Волинській області надає наступні адміністративні послуги – набуття громадянства, отримання паспорта громадянина України, реєстрація місця проживання, надання документів для виїзду за кордон, документування іноземців, біженців та осіб, що потребують захисту.

Важливим структурним елементом в інституційному механізмі регулювання міграційної політики області виступає Головне управління статистики у Волинській області, яке надає інформацію з приводу чисельності наявного населення в містах і районах області, підсумки природного та міграційного руху населення (кількість народжених, померлих, природний приріст в міських поселеннях та сільській місцевості, число прибулих, вибулих). За даними Управління Державної міграційної служби у Волинській області міграційний рух населення у 2014 р. склав 14 299 осіб прибулих та 13 604 вибулих. Найбільший міграційний потік закономірно проходив через обласний центр – м. Луцьк [4].

Важливим аспектом міграційної політики, характерної для Волині, є те, що область межує з двома іншими державами – Польщею та Білоруссю. Це зумовлює необхідність контролю за державними кордонами в контексті регулювання міждержавного руху людських потоків та оптимізації кількості біженців.

Отже, регіональна міграційна політика є складовою цілого комплексу державних заходів щодо контролю та врегулювання міграційних процесів на території України. За умов складної внутрішньо-політичної та економічної ситуації саме від регіональної політики в сукупності з загальнодержавними важелями впливу залежить ефективність міграційної політики в цілому.

Список використаних джерел

1. Бідак В. Я. Соціальна діагностика територіальних міграційних систем / В. Я. Бідак, С. О. Цапок // Регіональна економіка. – Львів, 2013. – № 1. – С. 115-121.

2. Гірман А. Зарубіжний досвід регулювання ринку праці в реалізації євроінтеграційної стратегії України / А. Гірман // Україна: аспекти праці. – 2012. – №8. – С. 45-49.

3. Корчун М. О. Міграційні процеси в Україні [Електронний ресурс] / М. О. Корчун // «Актуальні проблеми сучасної науки». Соціум. Наука. Культура. – Режим доступу : <http://intkonf.org/korchun-mo-migratsiyni-protsesi-v-ukrayini/>.

4. Міграційний рух населення за 2014 рік [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/18_3_r14.htm.

5. Пугач С. О. Міграції населення Волинської області (суспільно-географічне дослідження) : Автореф. дис. на здобуття наук. ступеню кандидата географічних наук : 11.00.02 / С. О. Пугач ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2011. – 19 с.

6. Регіональний розвиток та державна регіональна політика в Україні: стан і перспективи змін у контексті глобальних викликів та європейських стандартів політики: аналітичний звіт [Електронний ресурс] / Європейський Союз; Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. - Режим доступу : <http://surd.eu/About-Project>.

7. Тиркало В. Б. Міграційні процеси у світі, їх причини та наслідки [Електронний ресурс] / В.Б. Тиркало // Українська Школа Бізнесу “НашЕ”. – Режим доступу : <http://ubs-nashe.com.ua/docs/migration.pdf>.